

Sygn. akt IV CNP 36/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Katarzyna Tyczka-Rote
SSA Monika Koba

w sprawie ze skargi strony pozwanej
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku
Sądu Okręgowego w B.
z dnia 14 maja 2010 r., w sprawie z powództwa Miejskiego Przedsiębiorstwa
Wodociągów i Kanalizacji Spółki z o.o. w S.
przeciwko Spółdzielni Producentów Drobiu E.-G.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 lutego 2013 r.,

- 1) oddala skargę,**
- 2) zasądza od Spółdzielni Producentów Drobiu E.-G. na rzecz Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółki z o.o. w S. kwotę 1200 (tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 14 maja 2010 r. Sąd Okręgowy w B. na skutek apelacji powoda Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. (dalej jako Miejskie Przedsiębiorstwo) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego Sądu Gospodarczego w B. z dnia 26 stycznia 2010 r. w ten sposób, że utrzymał w mocy wydany przeciwko Spółdzielni Producentów Drobiu E.-G. (dalej jako Spółdzielnia) nakaz zapłaty kwoty 25.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 31 grudnia 2007 r.

Sąd Rejonowy w B. uchylając wymieniony nakaz zapłaty i oddalając powództwo ustalił, że strony zawarły 29 lipca 2004 r. umowę nr 114/04 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków. W § 15 umowy strony ustaliły, że w przypadku awaryjnego przekroczenia ilości wprowadzonych ścieków i parametrów wskaźników zanieczyszczeń określonych w § 7 pkt 11 powód przyjmie za dodatkową opłatą do swoich urządzeń kanalizacyjnych ścieki o parametrach nieprzekraczających wielkości określonych w załączniku do umowy. Za wprowadzenie tych ścieków pozwana Spółdzielnia zobowiązała się zapłacić powodowemu Przedsiębiorstwu dodatkową opłatę netto za przekroczenie jakości ścieków. Podstawę opłat miały stanowić zgodnie z postanowieniami § 16 pkt 2 umowy wskazania urządzenia pomiarowego. Umowa wiązała strony do końca 2005 roku. W dniu 30 grudnia 2005 r. Miejskie Przedsiębiorstwo wystawiło fakturę VAT na kwotę 167.043,16 złotych z tytułu naliczenia dodatkowej opłaty za ścieki o przekroczonej jakości wprowadzone do kanalizacji przez Spółdzielnię od dnia 16 września 2005 r. do 31 grudnia 2005 r. W tym samym dniu tj. 30 grudnia 2005 r. strony zawarły ugodę, w której ustaliły, że opłaty za wprowadzenie w tym okresie ponadnormatywnych ścieków wynoszą ostatecznie 100.000 złotych, którą to kwotę Spółdzielnia miała zapłacić w sześciomiesięcznych ratach po 25.000 złotych każda. Pozwana Spółdzielnia nie uiściła ostatniej raty, której termin płatności upływał 30 grudnia 2007 r. Sąd Rejonowy kierując się treścią ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jedn. Dz. U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858 ze zm. dalej jako ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r.) oraz rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 marca 2002 r. w sprawie określenia taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz

warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzania ścieków (Dz. U. z 2002 r., Nr 26, poz. 257) uznał, że opłata za przekroczenie jakości ścieków powinna być ustalona w drodze taryfy w formie uchwały rady gminy. Strony nie mogą w umowie ustalać dodatkowych opłat. Według § 15 Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków stanowiącego załącznik do uchwały Rady Miejskiej w S. z dnia 29 sierpnia 2002 r. taryfowe ceny i stawki opłat, jako określone przepisami ustawy przez przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne i zatwierdzone uchwałą rady gminy, nie podlegają ustaleniu w oparciu o umowę. Dlatego Sąd Rejonowy uznał za sprzeczny z prawem i nieważny zapis § 15 umowy stron.

Sąd Okręgowy Sąd Gospodarczy w B. uwzględnił apelację powoda jedynie ze względu na zawartą przez strony ugody. Wskazał, że dochodzona kwota wynika z tej ugody, w której strony zgodnie z treścią art. 917 k.c. poczyniły sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo uchylić spór istniejący lub mogący powstać. Ugoda zmieniła istniejący pomiędzy stronami stosunek prawny. W tym stanie rzeczy zdaniem Sądu Okręgowego apelacja powoda zasługiwała na uwzględnienie albowiem roszczenie powoda wynika z zawartej ugody, zaś pozwana nie złożyła oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych ugody, przy wskazaniu, że była zawarta pod wpływem błędu.

Pozwana Spółdzielnia wniosła w ustawowym terminie skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wymienionego prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B. Zarzuciła w niej niezgodność wyroku z następującymi przepisami prawa materialnego:

- art. 58 § 1 i 3 k.c. przez jego niezastosowanie, pomimo że umowa w części obejmującej postanowienia § 15 jak i ugoda z dnia 30 grudnia 2005 r. regulujące wysokość i sposób rozliczania opłat za ponadnormatywne odprowadzanie ścieków są czynnościami prawnymi nieważnymi ze względu na sprzeczność z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. oraz § 15 wymienionej uchwały Rady Miejskiej w S.;

- art. 26 ust. 1 w zw. z art. 20 ust. 1 i art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. przez jego niezastosowanie, pomimo że według powołanych przepisów rozliczenia za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków są prowadzone wyłącznie na podstawie cen i stawek opłat określonych w taryfach zatwierdzonych w drodze uchwały przez właściwą radę gminy;
- § 15 Regulaminu dostarczania wody (...) uchwalonego na podstawie uchwały nr XLVIII/311/02 Rady Miejskiej w S. z dnia 29 sierpnia 2002 r. przez jego niezastosowanie;
- art. 84, 917 oraz 918 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że wobec niezłożenia przez pozwaną oświadczenia co do uchylenia się od skutków prawnych ugody z powodu błędu dotyczącego stanu faktycznego zawarta pomiędzy stronami ugoda jest ważna i skuteczna, przy jednoczesnym pominięciu, że ugoda z dnia 30 grudnia 2005 r. jest na podstawie art. 58 § 1 i 3 k.c. nieważna, jako czynność prawna sprzeczna z ustawą.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Słusznie zarzuca się w skardze wadliwą wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przez Sąd Okręgowy art. 917 k.c. przez uznanie za wiążącą strony ugodę tylko dlatego, że żadna z jej stron nie uchyliła się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Ta szczególna, w przypadku ugody, formuła względnej nieważności czynności prawnej jest tylko jedną z możliwych sankcji naruszenia norm prawa cywilnego zarówno w zakresie formy jak i treści czynności prawnych. Dlatego brak oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu nie oznacza, że sama ugoda jako dwustronna czynność prawna nie może być nieważna z innych przyczyn, co rozpoznający sprawę sąd powszechny powinien uwzględnić nawet pomimo braku podniesienia przez strony w tym zakresie odpowiednich zarzutów. Brak tego oświadczenia nie zwalnia sąd od oceny, czy czynność prawna, której dotyczy zawarta ugoda nie narusza innych reguł obowiązujących w stosunkach

cywilnoprawnych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2008 r., II CSK 98/08, niepubl.).

Dotychczasowy wynik rozważań nie stanowi jednak wystarczającej podstawy do uwzględnienia skargi.

Stosownie do treści art. 424¹¹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy oddał skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku w razie braku podstaw do stwierdzenia, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem. Oddalenie skargi będzie zatem usprawiedliwione także w przypadku, gdy sąd drugiej instancji wprawdzie niewłaściwie zastosował określone przepisy, ale pomimo to rozstrzygnięcie znajduje inną podstawę a jej przyjęcie nie oznacza, że wydany wyrok jest niezgodny z prawem w rozumieniu przepisów o skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, w jaki sposób w należy rozumieć użyte w art. 424¹ § 1 k.p.c. pojęcie "niezgodności z prawem" orzeczenia, a od dnia 25 września 2010 r. (ustawa nowelizacyjna z dnia 22 lipca 2010 r., Dz. U. Nr 155, poz. 1037), wyroku sądu drugiej instancji. W wyroku z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, (OSNC 2007, Nr 2, poz. 35) Sąd Najwyższy wskazał, że stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, to ustalenie jego bezprawności, które nie może nastąpić bez sięgnięcia do istoty władzy sądowniczej, tj. orzekania w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od "głosu sumienia" sędziego oraz jego swobody w ocenie prawa i faktów stanowiących podłoże sporu. Swoboda ocen sędziego wynika nie tylko z władzy sędziowskiej, ale także z prawa pozytywnego, często posługującego się pojęciami niedookreślonymi i klauzulami generalnymi albo dekretującego wolność decyzji sędziego. Treść orzeczenia zależy również od rezultatów wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, metod oraz podmiotu, który jej dokonuje. Z istoty wykładni wynika więc wiele możliwych interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy nacechowany jest subiektywizmem. Już z tych powodów uzasadnione jest, aby w odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu sformułować autonomiczne pojęcie bezprawności. Jeśli więc na gruncie odpowiedzialności cywilnej bezprawność oznacza generalnie

naruszenie normy właściwego zachowania się, wynikającego z ustawy lub z umowy międzynarodowej, to w odniesieniu do odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego musi być skorygowana specyfiką władzy sądowniczej oraz jej ustrojem. Mając na uwadze zasadę niezawisłości oraz posługiwanie się przez sądy procedurami, których osnowę stanowi system zaskarżania orzeczeń, należy przyjąć, że orzeczenie niezgodne z prawem, to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi zatem mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności (por. m.in. postanowienie z 21 marca 2006 r., V CNP 68/05, niepubl.; wyroki z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, Nr 1, poz. 17; z 17 maja 2006 r., I CNP 14/06, niepubl.; z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007, Nr 2, poz. 35; z 7 lutego 2007 r., III CNP 53/06, niepubl.; z 21 lutego 2007 r., I CNP 71/06, niepubl.; z 20 września 2007 r., II CNP 87/07, niepubl.; z dnia 5 października 2012 r., IV CNP 8/12, niepubl.).

Analiza zaskarżonego prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego Sądu Gospodarczego w B. nie pozwala na stwierdzenie, że jest on niezgodny z prawem a tym bardziej w kwalifikowany, elementarny i oczywisty sposób (poza już wymienionymi orzeczeniami zob. też wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., SK 4/11, OTKA-201/8/97 a także wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 marca 2003 r. w sprawie Gerhard Köbler przeciwko Republice Austrii C-224/01, Zb. Orz. 2003, s. I – 10239).

Zważyć bowiem trzeba, że należność dochodzona w sprawie, w której zapadł prawomocny wyrok, obejmowała należności za odebranie ścieków, które nie spełniały obowiązujących norm. Uchwały Rady Miejskiej w S. odnosiła się do opłat za odbiór ścieków o określonych parametrach, nie naruszających postanowień art. 9 ustawy z dnia 27 czerwca 2001 r. Ustalony w ten sposób ceny i stawki stanowią podstawę rozliczeń pomiędzy przedsiębiorstwem wodociągowo –

kanalizacyjnym a odbiorcami usług za odbiór ścieków normatywnych. Uchwała ta nie zawierała żadnych postanowień dotyczących opłat za odprowadzanie ścieków ponadnormatywnych. W takich nadzwyczajnych sytuacjach nie jest wyłączone przyjęcie odrębnej regulacji umownej. W art. 6 ust. 3 pkt 2 i 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. dopuszcza się możliwość zawarcia w umowie o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków postanowień dotyczących odpowiedzialności za niedotrzymanie warunków umownych, w tym także za wprowadzenie do urządzeń kanalizacyjnych ścieków przekraczających określone normy. W piśmiennictwie w ramach tych postanowień wymienia się zastrzeżenie z tego tytułu kar umownych lub też ryczałtowego odszkodowania dla przedsiębiorstwa wodociągowo kanalizacyjnego. Brak w objętym sporem okresie przyjętych w sposób określony w trybie art. 23 i 24 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. stawek opłat za przekroczenie warunków wprowadzania ścieków przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych (możliwość wprowadzenia tego typu taryf została przewidziana § 5 pkt 6 rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określenia taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. Nr 127, poz. 886) nie wyklucza ustalenia umownych konsekwencji wprowadzenia tego typu ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. Wprowadzanie ścieków przekraczających określone normy stanowi zdarzenia nadzwyczajne, awaryjne. Poza umownym nałożeniem dodatkowych świadczeń pieniężnych na odbiorców usług zajęcie tych zdarzeń może także uprawniać przedsiębiorstwa wodociągowo - kanalizacyjnych do zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego (art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c. oddalił skargę pozwanej Spółdzielni o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego Sądu Gospodarczego w B. rozstrzygając o kosztach postępowania na podstawie art. 98, 99 w zw. z art. 391 § 1, 398²¹, 424¹² k.p.c. jak w punkcie drugim wyroku